

NOTA DE FUNDAMENTARE

la proiectul de Lege privind comemorarea victimelor foametei organizate în anii 1946-1947 de către regimul totalitar sovietic pe teritoriul actualei Republici Moldova

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ
Proiectul de Lege privind Foametea din 1946-1947 a fost elaborat de Ministerul Culturii.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului Actului normativ
2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ
Elaborarea proiectului hotărârii de Guvern este corelată cu Strategia națională pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 623/2025 (<i>OG 2. Un patrimoniu cultural protejat, valorificat și accesibil, prin consolidarea cadrului normativ și instituțional, intervenții sustenabile și măsuri integrate de conservare, promovare și gestionare a riscurilor; Direcția prioritară de intervenție: Promovarea patrimoniului cultural și a culturii memoriei prin intermediul programelor educaționale și campanii de sensibilizare, destinate cultivării respectului față de valorile istorice, tradiții și moștenirea culturală, ca fundamente ale identității naționale</i>). Totodată, proiectul a fost elaborat în vederea realizării Planului de acțiuni al Ministerului Culturii pentru anul 2026, aprobat prin Ordinul ministrului culturii nr. 30/2026 (<i>Obiectivul 1.2. Punerea în valoare a patrimoniului cultural, diversității culturale și a culturii memoriei, acțiunea nr. 22</i>)
2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative.
Anii 2026-2027 reprezintă aniversarea a 80 de ani de la foametea organizată din anii 1946–1947 produsă pe teritoriul actualei Republici Moldova, un eveniment istoric cu impact major umanitar, demografic și social, confirmat de cercetările istorice, demografice și arhivistice, precum și de documentele administrative ale perioadei respective. Consecințele acestei tragedii continuă să afecteze memoria colectivă și patrimoniul documentar național, fiind recunoscute în mediul științific și în discursul public drept parte a politicilor represive promovate de regimul totalitar sovietic. Față de Ucraina și statele baltice, în Republica Moldova, foametea organizată are o recunoaștere fragmentară, fără o lege-cadru care să stabilească în mod expres statutul juridic și memorial al acestui fenomen, precum și calificarea acestuia în raport cu categoriile crimelor internaționale. De asemenea, legislația existentă nu prevede obligațiile autorităților publice privind cercetarea, documentarea, comemorarea și valorificarea patrimoniului aferent. Normele actuale în domeniul condamnării regimurilor totalitare și al comemorării victimelor represivităților politice au caracter general și nu tratează distinct foametea organizată ca fenomen istoric și juridic separat. Totodată, legislația în vigoare nu conține prevederi exprese privind condamnarea publică a negării, justificării sau minimalizării publice a foametei organizate din anii 1946–1947. Se constată, de asemenea, absența unor prevederi legale care să reglementeze explicit statutul de interes public major al informațiilor documentare referitoare la foametea organizată din anii 1946–1947, inclusiv în raport cu regimul datelor cu caracter personal și cu procedurile administrative de acces la arhive, fapt ce poate conduce la practici administrative neuniforme și la restricționarea nejustificată a activităților de cercetare științifică și documentare. În acest context, intervenția legislativă derivă din necesitatea instituirii unui cadru normativ coerent și previzibil privind recunoașterea, calificarea, cercetarea și comemorarea

foametei organizate din anii 1946–1947, pentru consolidarea politicilor de memorie istorică și pentru eliminarea lacunelor normative existente.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul de lege instituie un cadru normativ special privind recunoașterea și calificarea juridico-memorială a foametei organizate din anii 1946–1947 pe teritoriul actualei Republici Moldova, precum și stabilirea obligațiilor autorităților publice în domeniul cercetării, educației și comemorării acestui eveniment.

Proiectul prevede:

- recunoașterea expresă a foametei organizate din anii 1946–1947 drept crimă împotriva umanității, comisă de regimul totalitar sovietic;
- condamnarea negării, justificării sau minimalizării publice a acestei tragedii, cu trimitere la sancționarea conform legislației penale;
- stabilirea obligațiilor autorităților publice centrale și locale privind politicile de memorie, cercetarea, educația și comemorarea victimelor;
- asigurarea accesului prioritar la documentele și informațiile relevante din arhive;
- instituirea responsabilităților Guvernului de a adopta măsuri de implementare, inclusiv programe de comemorare și dezvoltarea infrastructurii memoriale.

Elementele noi constau în reglementarea prin lege specială a statutului juridic și memorial al foametei organizate din anii 1946–1947, introducerea obligațiilor legale explicite pentru autorități și stabilirea unui regim normativ clar privind protejarea memoriei victimelor și accesul la documentare.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

În procesul elaborării proiectului au fost analizate mai multe opțiuni alternative de reglementare.

Opțiunea menținerii cadrului normativ existent, fără intervenție legislativă distinctă, nu a fost reținută, deoarece reglementările actuale au caracter general și fragmentar și nu asigură recunoașterea juridică expresă a foametei organizate din anii 1946–1947, nici stabilirea obligațiilor clare ale autorităților publice în domeniul cercetării, comemorării și politicilor de memorie.

Opțiunea reglementării prin hotărâre de Guvern sau acte normative subordonate legii nu a fost acceptată, întrucât obiectul reglementării vizează calificări juridico-memoriale, principii de politică publică și garanții de drepturi, care necesită consacrare la nivel de lege și nu pot fi stabilite adecvat prin acte subordonate.

Opțiunea integrării prevederilor într-un act normativ general privind condamnarea regimurilor totalitare nu a fost reținută, deoarece ar menține caracterul generic al reglementării și nu ar oferi un cadru normativ clar și aplicabil specific foametei organizate din anii 1946–1947.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Implementarea proiectului de lege are impact asupra sectorului public prin stabilirea unor atribuții explicite pentru autoritățile administrației publice centrale și locale în domeniul politicilor de memorie istorică, cercetării, educației și comemorării foametei organizate din anii 1946–1947.

Impactul constă în:

- consolidarea competențelor instituțiilor responsabile de politici ale memoriei, educație, cultură și arhive, prin includerea expresă a obligațiilor de cercetare, documentare și informare publică;
- necesitatea coordonării interinstituționale între autoritățile din domeniile culturii, educației, arhivelor și administrației publice locale;
- ajustarea procedurilor administrative privind accesul la documente de arhivă și informații cu valoare istorică;
- elaborarea și implementarea unor programe și măsuri de comemorare la nivel național și local.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Proiectul nu instituie structuri administrative noi și nici nu prevede acordarea de daune victimelor Foametei organizate din anii 1946-1947, iar atribuțiile prevăzute urmează a fi realizate, preponderent, în baza competențelor existente ale autorităților publice, cu eventuală redistribuire de sarcini și resurse. Impactul administrativ este unul moderat și gestionabil în cadrul capacităților instituționale curente.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Nu este aplicabil

4.4. Impactul social

Proiectul de lege are un impact social pozitiv, prin consolidarea politicilor de memorie istorică, recunoașterea oficială a suferinței victimelor foametei organizate din anii 1946–1947 și promovarea responsabilității publice, bazate pe adevărul istoric.

Impactul social constă în:

- recunoașterea și valorizarea memoriei victimelor și a supraviețuitorilor, cu efect reparator moral și simbolic;
- consolidarea conștiinței istorice și a educației civice prin includerea subiectului în programele educaționale și activitățile publice de informare;
- sprijinirea cercetării și accesului public la informații istorice relevante;
- reducerea riscului de distorsionare și negare a faptelor istorice grave în spațiul public;
- stimularea inițiativelor comunitare și civice de comemorare și memorializare.

Proiectul nu generează efecte sociale negative directe și nu restrânge drepturi fundamentale

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

Proiectul de lege are impact asupra regimului juridic al datelor cu caracter personal în măsura în care reglementează accesul la documente de arhivă și la informații istorice referitoare la victimele foametei organizate din anii 1946–1947.

Proiectul stabilește principiul accesului prioritar la informațiile cu valoare istorică și memorială majoră, în scop de cercetare, documentare și comemorare, cu aplicarea garanțiilor și derogărilor prevăzute de legislația privind protecția datelor cu caracter personal în scopuri istorice, științifice și de interes public.

Proiectul nu autorizează prelucrarea nelimitată a datelor cu caracter personal, ci instituie un temei juridic clar pentru accesul și utilizarea acestora în scopuri istorice și memoriale, în concordanță cu cadrul normativ național și standardele aplicabile în materie de protecție a datelor.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Nu este aplicabil

4.5. Impactul asupra mediului

Nu este aplicabil
<i>4.6. Alte impacturi și informații relevante</i>
Nu este aplicabil
5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE
<i>5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională</i>
Nu este aplicabil
<i>5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE</i>
Nu este aplicabil
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ
<p>Respectarea prevederilor Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative și ale Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional a fost asigurată prin plasarea anunțului de intenție pe pagina web a ministerului (www.mc.gov.md), secțiunea – Transparența decizională precum și pe pagina web oficială particip.gov.md (https://particip.gov.md/ro/document/stages/*/15928).</p> <p>Adițional, proiectul a fost consultat, în cadrul Ședinței Consiliului Memoriei din data de 04.02.2026 (https://mc.gov.md/ro/content/la-prima-sedinta-din-acest-membrii-consiliului-memoriei-au-stabilit-prioritatile-si)</p> <p>Proiectul urmează a fi supus avizării de către Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Națională a Arhivelor, Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracurare a Dezinformării, Congresul Autorităților Locale din Moldova, în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p>
7. Concluziile expertizelor
Proiectul va fi supus expertizei anticorupție de către Centrul Național Anticorupție și expertizei juridice de către Ministerul Justiției.
8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent
Nu este aplicabil
9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ
<p>Implementarea prevederilor proiectului de lege se va realiza prin măsuri normative, instituționale și organizatorice, în limitele competențelor autorităților publice centrale și locale, fără instituirea obligatorie a unor structuri administrative noi.</p> <p>În vederea aplicării eficiente a legii, vor fi necesare următoarele măsuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aducerea actelor normative subsecvente în concordanță cu prevederile legii; • coordonarea interinstituțională între autoritățile din domeniile culturii, educației, cercetării și arhivelor; • elaborarea sau actualizarea programelor educaționale și a ghidurilor metodologice privind studierea foametei organizate din anii 1946–1947; • dezvoltarea și susținerea programelor și acțiunilor de comemorare și memorializare la nivel național și local; • facilitarea accesului la documentele de arhivă și la informațiile relevante pentru cercetare, în condițiile legii; • emiterea, după caz, a recomandărilor metodologice de către autoritatea publică responsabilă de politicile memoriei istorice. <p>Implementarea unor prevederi ale proiectului de lege sunt în curs de realizare în baza Hotărârii Guvernului nr. 395/2025 privind aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2025–2028 privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor politice comise de către</p>

regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada 1917–1989, care conține deja măsuri relevante în domeniul cercetării, educației și comemorării victimelor Foametei organizate din anii 1946-1947. Proiectul de lege vine să asigure un cadru normativ mai clar și coerent pentru realizarea acestor acțiuni și creează premise juridice suplimentare pentru extinderea și facilitarea accesului la date și documente de importanță majoră pentru activitatea de cercetare științifică și documentare istorică.

Secretar de stat

Corneliu CIRIMPEI